

WAARDEVOL WERK

De economie van de uitbuiting stoppen.

PvdA

GROENLINKS

Nederland staat in de top tien van de meest competitieve economieën in de wereld. Dat zorgt voor welvaart en werkgelegenheid. Maar er zijn ook delen van onze economie die draaien op de uitbuiting van mens en natuur. Het is geen toeval dat slecht werk en vervuilend werk vaak samengaan. En het is ook geen toeval dat dit werk vaak door arbeidsmigranten wordt uitgevoerd, voor een hongerloontje en op onzekere arbeidsvoorwaarden.

Denk aan de vleessector, glastuinbouw of transportsector. Juist in deze sectoren zien we te veel voorbeelden van bedrijven die arbeiders slecht behandelen, onderbetalen, niet fatsoenlijk huisvesten en er zelf met de winst vandoor gaan. De PvdA en GroenLinks zien dat als gevolg van politieke keuzes structureel de deur wordt opengehouden voor uitwassen en uitbuiting van arbeidsmigranten in Nederland. Malafide uitzendbureaus, werkgevers, inleners, koppelbazen en verhuurders buiten op grote schaal kwetsbare arbeiders uit.

Migratie is een onderdeel van ons verleden, heden en toekomst. Hoe we ermee omgaan, zegt veel over wat voor samenleving we willen zijn. Onze wetten en regelgeving, de wijze waarop mensen een plek krijgen in onze samenleving, de manier waarop mensen welkom worden geheten en worden gehuisvest, zijn belangrijk om ervoor te zorgen dat Nederland een fijne plek voor ons allemaal is. Of je familie hier nu al generaties woont of als je nieuwkomer bent. PvdA en GroenLinks kijken met deze blik naar arbeidsmigratie. Hierin spelen belangrijke vraagstukken een rol waarin we kijken naar de toekomst van onze economie en samenleving en welke waardevolle rol buitenlandse werknemers daarin kunnen spelen. Want natuurlijk is er sprake van een win-win situatie als mensen uit andere landen hier kunnen bijdragen én een fijne plek in Nederland krijgen.

Maar de realiteit is vaak anders. Arbeidsmigratie wordt in Nederland volledig overgelaten aan de markt. En het is duidelijk dat die aanpak volledig faalt: De uitbuiting van buitenlandse werknemers is schering en inslag met zeer slechte arbeidsomstandigheden en huisvesting. Die onmenselijke en gevaarlijke omstandigheden waarin veel arbeidsmigranten worden gehuisvest, heeft logischerwijs ook gevolgen voor de sociale cohesie in die wijken. De winst is voor de werkgevers, de risico's voor de werknemers en de lasten worden afgewenteld op de samenleving. Fatsoensnormen ontbreken bij te veel werkgevers en het kabinet kijkt daarvan weg. Wat ons betreft is het dan ook tijd voor een belangrijk keerpunt waarbij we werk maken van een fatsoenlijke arbeidsmarkt. Voor iedereen. Waarbij werknemers boven bedrijfswinsten gaan. Waar de coalitiepartijen wekelijks grote – en ook nog eens tegenovergestelde – woorden hebben over migratie, gebeurt er in werkelijkheid nagenoeg niets om arbeidsmigratie in goede banen te leiden. Al jaren ligt er het rapport Roemer, maar wordt er getreuzeld met het uitvoeren van aanbevelingen. Ondertussen weten we hoe dagelijks mensen onder valse voorwendselen uit andere delen van Europa met bussen vol naar Nederland worden gereden om hier in kassen, slachthuizen en distributiecentra vaak onder erbarmelijke omstandigheden aan het werk te gaan. Het verdienmodel van arbeidsmigratie is lucratief en wijdverspreid, zonder dat de overheid deze bedrijven een strobreed in de weg legt. Een werknemer van 1500 kilometer verderop is door slimme trucjes goedkoper dan een lokale arbeidskracht, loon wordt ingehouden voor (slechte) huisvesting en er wordt geen of weinig belasting betaald.

De arbeidsinspectie trok vorig jaar al aan de noodbel en riep op tot 'een herbezinning op wat duurzame arbeid en een duurzame arbeidsmarkt inhouden'. Het is de hoogste tijd om grip te krijgen op arbeidsmigratie. En dat kan. De Adviesraad Migratie concludeerde onlangs terecht: arbeidsmigratiebeleid is arbeidsmarktbeleid.

De tijd van gedogen en wegstippen is voorbij. Wij komen met een plan dat een streep zet door het economisch verdienmodel van uitbuiting. Niet de bedrijfswinsten, maar de werkenden staan voorop. We stoppen het uitknippen van arbeidsmigranten en het belonen van werkgevers die mensen als handelswaar zien. Het individueel recht om binnen de EU in een ander land te werken is een groot goed, maar was nooit bedoeld als winstmodel voor bedrijven.

Elke werkende in Nederland verdient goed werk, met een eerlijke beloning en een veilige werkomgeving. Werkgevers die alleen kunnen bestaan dankzij zeer goedkope arbeid, hebben geen bestaansrecht in onze economie. Een eerlijke beloning voor arbeid zorgt ervoor dat bedrijven hun winstmodel niet baseren op het uitbuiten van buitenlandse werknemers. Voor slecht betaald, gevaarlijk en vies werk is hier geen plek. Hierdoor zal deze vorm van arbeidsmigratie afnemen. Het overschot aan slecht werk wordt sterk verminderd, maar de bestaanszekerheid voor alle werknemers wordt juist vergroot. Samen met gemeenten zorgen we voor de buurten en hebben we oog voor sociale cohesie. Gemeenten krijgen meer instrumenten om te handhaven zodat wijken leefbaar blijven en te voorkomen dat mensen voor wie geen fatsoenlijke huisvesting beschikbaar is, onder valse voorwendselen door uitzendbureaus naar Nederland worden gehaald. Door werkgevers verantwoordelijk te houden voor het welzijn van hun werknemers, verzekeren we eerlijke lonen en goede arbeidsvoorwaarden. En door een halt toe te roepen aan het misbruik van een regeling waarmee nu andere Europese landen bepalen welke arbeidskrachten uit derde landen hier werken, behouden we grip op arbeidsmigratie.

Onze plannen vergen stevig ingrijpen in de arbeidsmarkt. Wij kiezen ervoor om werkgevers fatsoensnormen op te leggen en te sturen op wat voor werkgelegenheid wij willen (aantrekken) in Nederland. We zetten vaart achter het rapport van de commissie Roemer en doen nieuwe voorstellen die voortbouwen op waar Roemer stopte.

Maatregelen

1. Goed werkgeverschap

Werkgevers maken gebruik van gunstige regels van uitzendwerk en worden hierdoor onnodig beloond. Dit heeft zulke grote proporties aangenomen dat we in Nederland sectoren hebben die alleen nog maar op arbeidsmigratie draaien. Het excuus is dat dit werk zou zijn dat mensen in Nederland niet willen doen. Het echte antwoord is dat het zo slecht (betaald) werk is, dat niemand het wil doen. Ook het aantal ongevallen ligt hoger bij uitzendkrachten. En als er iets gebeurt wijzen de inlener en de uitzender naar elkaar, of wordt de werkende eruit gegoid.

Dit tolereren de PvdA en GroenLinks niet langer. Structureel werk verdient een vast contract. En aangezien wetgeving van het kabinet te lang op zich laat wachten, is het tijd dat we door middel van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi, artikel 12, lid 1) werkgevers nu al gaan verplichten ten minste 85 % van de werknemers rechtstreeks in dienst te nemen. Door deze maatregel kunnen werkgevers niet langer misbruik maken van de A1 payroll route om sociale zekerheidskosten te omzeilen. Bovendien zullen werknemers beter beschermd worden, te kampen krijgen met minder ongevallen (zoals nu al het geval is bij werknemers vast in dienst) en niet langer als speelbal worden gebruikt tussen inlener en uitzender. Hiermee volgen we het voorbeeld van Duitsland met de vleessector en Spanje met de bouw. Voor bedrijven die vasthouden aan flex als verdienmodel is geen toekomst meer.

Ook maken we een einde aan malafide uitzendbureaus. We voeren een vergunningplicht in, waarbij de vergunning wordt verleend door een publieke instelling en jaarlijks moet worden vernieuwd. Er komen verzwaarde voorwaarden voor risicosectoren. Op deze manier kan de overheid veel meer controle voeren op wie toegang krijgt tot de uitzendmarkt en actief malafide uitzenders weren. De voornemens van het kabinet voor een certificeringsplicht, waarbij uitzenders een certificaat krijgen door private uitvoerders, gaan niet ver genoeg. Ook in Europa creëren we normen voor uitzendbureaus, zodat enkel fatsoenlijke uitzendbureaus nog op de interne markt kunnen opereren. Hiervoor herzien we de Europese uitzendrichtlijn.

Een goede werkgever voelt zich ook verantwoordelijk voor het welzijn van de werknemers. Mensen uit andere EU-landen kunnen in Nederland zonder belemmering aan het werk. Sommigen werken hier een korte tijd, anderen vestigen zich permanent in ons land. Voor degenen die zich hier permanent vestigen, geldt dat minimale taalkennis en deelname aan de Nederlandse samenleving essentieel is voor het welzijn van arbeidsmigranten, de veiligheid op de werkvloer en sociale cohesie in Nederland. PvdA en GroenLinks willen daarom dat gedegen taalonderwijs ter

beschikking wordt gesteld aan arbeidsmigranten die langer blijven. Aangezien werkgevers ook de vruchten plukken van arbeidsmigratie, moeten zij in het kader van goed werkgeverschap worden verplicht om deze taallessen te faciliteren tijdens werktijd. Dit kan door middel van de wettelijke scholingsplicht toe te passen. Ook moet er aandacht zijn voor kinderen van arbeidsmigranten. Zo kan extra aandacht voor de taalontwikkeling op school bijdragen aan het voorkomen van taalachterstanden die kunnen volgen bij het verhuizen naar een ander land.

Voorstellen

- Inroepen van de mogelijkheid van de Wet Allocatie Arbeidskrachten door Intermediairs om werkgevers te verplichten 85% van de werknemers in dienst te nemen.
- Invoeren van een vergunningsplicht voor uitzendbureaus.
- Verplichten van werkgevers om taallessen te faciliteren tijdens werktijd voor arbeidsmigranten die zich permanent in ons land willen vestigen.
- Herzien van de Europese uitzendrichtlijn.

2. Gelijke beloning voor gelijk werk.

PvdA en GroenLinks vinden dat gelijk werk gelijk beloond moet worden. Een gelijke beloning betreft meer dan alleen loon. We maken een einde aan concurrentie op arbeidsvoorwaarden: op arbeidsrecht, op de WW en op pensioen. Iedereen in dienst van een bedrijf in Nederland, dus ook arbeidsmigranten, verdient gelijke rechten op het gebied van arbeidsomstandigheden (werkuren, verlof en vakantie en een gezonde en veilige werkomgeving), toegang tot de sociale zekerheid, het recht op vereniging, recht om te staken en toegang tot het recht.

Aan de arbeidsrechtelijke pret-constructie in het uitzendwerk stellen we paal en perk. Nu is het nog zo dat uitzendkrachten lagere pensioenen en uitkeringen krijgen bij ziekte en ze de eerste twee ziektedagen uit eigen zak moeten betalen. We geven uitzendwerkers meer rechten, door de duur van onzekere contracten te verminderen.

Voor veel arbeidsmigranten in de seizoensarbeid geldt het principe 'gelijke beloning voor gelijk werk' in de praktijk niet. Zij steken jaar in jaar uit asperges of plukken aardbeien voor dezelfde baas, zonder een vast contract te krijgen. Bij ziekte wordt een seizoenswerker afgedankt. Door het toepassen van sjoemeltrucjes door werkgevers stromen mensen een aantal maanden de WW of bijstand in om vervolgens hetzelfde werk na een aantal maanden weer op te pakken. Het kabinet is van plan om deze zogeheten onderbrekingstermijn te schrappen, maar maakt (wederom) een uitzondering voor seizoenswerk. Natuurlijk zijn er seizoenspatronen, maar het is oneerlijk om werkenden hier de dupe van te maken, door werk jaar in jaar uit op onzekere contracten te organiseren. Seizoenspatronen kan je ook tevoren inschatten, dus willen wij dat seizoenswerkers na een paar jaarcontracten zekerheid krijgen dat er volgend jaar weer werk is.

Voorstellen

- Verkorten van de onzekere periodes in het contract van uitzendwerkers.
- Afschaffen van de uitzondering voor seizoenswerk (artikel 7:668a BW), zodat het arbeidsrecht daadwerkelijk voor iedereen gaat gelden.

3. Leefbaar wonen

Terwijl de samenleving de prijs betaalt, profiteren werkgevers van arbeidsmigratie. Week in week uit zien we dat arbeidsmigranten in vieze ruimtes, kleine kamers en onder gevaarlijke omstandigheden worden gehuisvest, soms wel met meer dan tien mensen in één kamer. Onmenselijk voor de arbeidsmigrant, onwenselijk voor de vaak kwetsbare wijken waarin dit gebeurt en het legt extra druk op het grote tekort aan betaalbare woningen. De huisvesting van arbeidsmigranten is een nationale schande. Ook zien we geregeld dat de ene gemeente van nieuwe bedrijvigheid profiteert, terwijl de andere gemeente de huisvesting moet oplossen. We moeten toe naar een leefbare situatie voor arbeidsmigranten en de wijken waarin zij wonen. De huisvesting moet op orde en gemeenten moeten kunnen ingrijpen. Ook moet het voor arbeidsmigranten makkelijker worden om misstanden te melden. Hierdoor moet de grote afhankelijkheidsrelatie met de werkgever doorbroken worden.

Gemeenten moeten grip krijgen op huisvesting. PvdA en GroenLinks pleiten voor een vergunningplicht voor verhuur aan arbeidsmigranten, naar het voorbeeld van vergunningen voor verhuur aan studenten. Dit willen we regelen in de Wet goed verhuurderschap. Hierdoor krijgen gemeenten meer mogelijkheden om eisen te stellen aan huisvesting en om verhuurders te weren. Ook moeten gemeenten meer inzicht krijgen in waar arbeidsmigranten wonen, zodat zij beter kunnen handhaven. Werkgevers worden medeverantwoordelijk gemaakt voor de inschrijving van arbeidsmigranten in de Registratie Niet-Ingezetenen (voor korter dan vier maanden verblijf) en de Basisregistratie Personen (BRP). Als de arbeidsmigrant niet staat ingeschreven, volgt er een boete voor de werkgever en wordt er toeristenbelasting geheven. Registratie is op basis van het woonadres in Nederland en verhuizingen moeten gemeld worden, zodat de lokale overheid goed zicht houdt op wie er in hun gemeenten wonen. Bij inschrijving in het BRP dienen gemeenten de arbeidsmigranten te wijzen op hun rechten en plichten in Nederland, waaronder de leerplicht voor kinderen tot 16 jaar.

Verder moet bij het toelaten van nieuwe bedrijvigheid of uitbreiding ook worden gekeken naar de impact van huisvesting bij andere gemeenten. Te vaak worden de lusten door de ene gemeente genoten en worden de lasten door de andere gedragen. PvdA en GroenLinks pleiten voor een impact assessment, waarbij inspraak mogelijk is van omliggende gemeenten.

Voor de PvdA en GroenLinks volstaat het daarnaast niet om alleen op betere huurcontracten in te zetten. Waar het rapport van Roemer het nalaat, moeten we de kern van dit verdienmodel aanpakken zodat het niet meer lucratief is om werkenden op deze manier uit te buiten. Het is voor uitzenders voordelig om huisbaas te zijn, omdat ze de kosten voor huisvesting mogen inhouden op het loon en hierdoor minder belasting betalen. Ze verdienen hier vaak meer aan dan via het tewerkstellen van mensen. Op dit moment mag nog 25% van minimumloon worden ingehouden om huisvestingskosten mee te betalen (artikel 13 wet minimumloon). In de Europese richtlijn voor toereikende minimumlonen staat opgenomen dat inhoudingen voor huisvestingskosten discriminatoir en illegitiem zijn. Die moeten we dan ook afschaffen. Als de inhouding niet meer mogelijk is, dan is het voor de werkgever ook niet meer aantrekkelijk om huisbaas te zijn.

Voorstellen

- Invoeren van een vergunningsplicht voor verhuur aan arbeidsmigranten, door dit op te nemen in de Wet goed verhuurderschap.
- Verantwoordelijk houden van werkgevers voor juiste inschrijving bij de gemeente.
- Bij nieuwe bedrijvigheid in een gemeente een impact assessment op huisvesting
- Afschaffen van de mogelijkheid om huisvestingskosten op het minimumloon in te houden (artikel 13, wet minimumloon).

4. Tegengaan sociale dumping

In plaats van zelf mensen in dienst te nemen kiezen sommige bedrijven ervoor om mensen op het allergeoedkoopste sociale zekerheidsniveau in te huren. Zo zijn mensen niet in dienst van een Nederlands uitzendbureau, maar wordt er tijdelijk ingeleend vanuit een uitzendbureau elders in Europa. De inleenkrachten worden verloned door het buitenlandse bedrijf en de sociale premies worden afgedragen in dat land (A1-payrolling of A1-verloning). De eerste 18 maanden is deze constructie legaal en kunnen sociale zekerheidskosten ontdoken worden, het is echter ongewenst dat werkenden weinig bescherming opbouwen en vaak gaat het ook om schijndetachering. Vorig jaar is in de gehele EU het hoogste aantal verblijfsvergunningen uitgegeven voor werkgerelateerde redenen: 1,3 miljoen, waarvan er bijna 1 miljoen door Polen. Via deze route kunnen ook mensen van buiten de EU, zogenaamde ‘derdelanders’, legaal aan het werk in Nederland. Van deze groep registreren zich tienduizenden mensen per jaar in ons land. Het is duidelijk dat deze route veelvuldig wordt misbruikt en zorgt voor oneigenlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden. Dat moet stoppen. Er moet een Europees sociale zekerheidsnummer worden ingevoerd, zodat direct gecontroleerd kan worden waar iemand sociaal verzekerd is en of de werkgever überhaupt wel premies afdraagt.

We maken een einde aan fiscale of andere subsidies om werknemers naar Nederland te halen. We schaffen de expatregeling af. Ook de ET-regeling die een (oneigenlijk) kostenvoordeel oplevert voor werkgevers die buitenlandse werknemers in dienst nemen schaffen we af. Werkgevers mogen verschillen in premies en fiscale regelingen nooit misbruiken als verdienmodel ten koste van bescherming van werkenden. Zo gaan we sociale dumping tegen.
Voorstellen

Voorstellen

- Invoeren Europese sociale zekerheidsnummer.
- Afschaffen expat regeling
- Afschaffing van de ET-regeling

5. Handhaving met tanden

De Arbeidsinspectie luidde vorig jaar de noodklok. Arbeidsmigranten worden in groten getale uitgebuit. Tegelijkertijd is de Arbeidsinspectie in Nederland tandeloos. Ondanks de wijdverspreide misstanden heeft in 2019 nog maar 4% van de meldingen bij de Arbeidsinspectie geleid tot een onderzoek. Dat het ook anders kan laat België zien. Daar werden tussen 2016 en 2021 ruim 950 opsporingsonderzoeken gestart naar arbeidsuitbuiting, tegenover 79 in Nederland.

De boetes die nu worden opgelegd zijn een lachertje. Daarom moeten op overtredingen van arbeidswetten afschrikwekkende boetes, stilleggingen, dwangsommen en bestuurs- of beroepsverboden komen te staan. In navolging van België moet arbeidsuitbuiting daarnaast zelfstandig strafbaar worden gemaakt, waardoor daders ook via het strafrecht kunnen worden berecht. Ook moeten sectoren waar in het verleden veel misstanden hebben plaatsgevonden onder verscherpt toezicht worden geplaatst. Dit geldt bijvoorbeeld voor distributiecentra, waar vorig jaar bleek dat vier op de vijf distributiecentra veiligheids- en gezondheidsregels hebben overtreden. Maar ook voor slachthuizen, waar malafide uitzendbureaus knokploegen hebben ingeschakeld en mensen worden gestraft voor het laten staan van de afwas. We moeten dichter op de praktijk staan en eerder inspringen, door de toegang voor vakbonden tot de werkvloer te garanderen en internationaal sterker samen te werken, bijvoorbeeld door signalen te delen en gezamenlijke inspecties uit te voeren.

De aangekondigde uitbreiding van de toezicht capaciteit in de uitzendbranche is een goede eerste stap, maar onvoldoende in het licht van de uitdagingen waar we voor staan. Daarom willen PvdA en GroenLinks dat de Arbeidsinspectie wordt uitgebreid met 180 extra FTE's, een verdubbeling van het voornemen van het kabinet. Daarnaast kiezen we voor een integrale aanpak

handhaving op lokaal niveau, waarbij bevoegdheden van de arbeidsinspectie, belastingdienst, FIOD, gemeente en politie geclusterd worden zodat bij misstanden bij een bedrijf of in een woning ook daadwerkelijk effectief kan worden ingegrepen.

Voorstellen

- Zelfstandig strafbaar maken van arbeidsuitbuiting en verhogen boetes
- Verscherpt toezien op sectoren waar in het verleden misstanden hebben plaatsgevonden
- Garanderen toegang van de vakbond tot de werkvloer
- Uitbreiding van de capaciteit van de arbeidsinspectie, verdere internationale samenwerking en inzet van integrale inspectieteams op lokaal niveau.